

РЕПУБЛИКА СРПСКА  
ОПШТИНА ФОЧА  
Одјељење за привреду и  
друштвене дјелатности

НАЦРТ

**СТРАТЕГИЈА ЗА МЛАДЕ  
НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ ФОЧА  
( 2018 – 2022 )**

*ФОЧА 2018*

## Поглавља:

<b>Увод</b> .....	4
<b>Истраживање и анализа стања</b> .....	5
<b>Социјална политика</b>	
- Политика запошљавања младих .....	8
- Здравствене политика.....	11
<b>Образовање, Информисање</b>	
- Образовна политика.....	13
- Политика информисања.....	15
<b>Слободно вријеме, Култура и Спорт</b> .....	16
<b>Партиципација младих у друштву, Омладински рад и Мобилност</b> .....	19
<b>Приједлог расподјеле буџетске ставке Омладина и питања младих</b> .....	22
<b>Смјернице локалним органима власти</b> .....	23
<b>Акциони план</b> .....	26
<b>Препоруке локалним властима</b> .....	35
<b>Библиографија</b> .....	36

*Република Српска обезбјеђује и уређује бригу о дјеци и омладини*, на шта указује Устав Републике Српске (Амандман XXXIII став 1. тачка 12. Устава Републике Српске).

Законски основ за доношење документа *Омладинска стратегија на локалном нивоу*, представља *Закон о омладинском организовању Републике Српске*, који је Народна Скупштина Републике Српске усвојила у новембру 2004. године. Чланови 11, 12. и 15. истог Закона гласе:

*Члан 11.*

„Брига о омладини је од општег интереса за Републику. Општи интерес остварује се уређивањем и стварањем услова за омладинско организовање и бригу о омладини. Општи интерес остварује се доношењем и реализацијом утврђеног документа омладинске стратегије на републичком, градском и општинском нивоу.”

*Члан 12.*

„Омладинском стратегијом из претходног члана уређују се основни циљеви, правци развоја и задаци у омладинском сектору, као што су: васпитање младих, његовање моралних, естетских, културних и спортских вриједности, развијање физичких и духовних вриједности личности, свијест о хуманистичким вриједностима, личној и друштвеној одговорности, социјално-здравственој заштити, запошљавању, екологији и др.”

*Члан 15.*

„Средњорочни и краткорочни план омладинске стратегије доноси за подручје града или општине Скупштина града или општине, на приједлог надлежне Комисије за младе, уз учешће Омладинског савјета града или општине.

Одређени број чланова Комисије чине одборници, а преостали број чланова се попуњава представницима омладинских организација. Састав Комисије се ближе одређује статутом Општине.

План омладинске стратегије из става 1. овог члана, мора бити у складу са Омладинском политиком Републике Српске (средњорочни и краткорочни период).“

Омладинска стратегија обезбјеђује систематско унапређење стања већег броја области (образовање, запошљавање, стамбено збрињавање, слободно вријеме, здравље...), које су сфера интересовања младих.

Омладинска стратегија не представља само општа начела рјешавања проблема младих, него се развија у посебне програме и мјере, које треба да обезбиједи боље услове за живот, креативно испољавање и учествовање младих у ширем друштвеном окружењу, чиме се унапређује позиција и статус омладине и адолесцената (13-18 година).

## **Увод**

„ При изради стратегије развоја омладинског сектора на локалном нивоу, битно је водити рачуна о постављању циљева који су реални и остварљиви. Такође је веома битно дефинисати проблеме чије је рјешавање у надлежности Општине и за које иста располаже људским и материјалним ресурсима...“ (Годишња стручна конференција службеника за младе)

Основни циљ Документа је остваривање институционалних и материјалних претпоставки за дугорочно побољшање положаја младих у општини Фоча Њиме су истражени и анализирани највећи проблеми младих и дефинисан план са конкретним програмима/мјерама за период од пет година (2018-2022.), из најважнијих области друштвеног живота младих:

### **I ОБЛАСТ: Социјална политика**

- Политика запошљавања младих
- Здравствена политика за младе

### **II ОБЛАСТ:Образовање, информисање**

- Образовна политика
- Политика информисања

### **III ОБЛАСТ: Слободно вријеме, култура и спорт**

### **IV ОБЛАСТ: Партиципација младих у друштву, омладински рад и мобилност**

Омладинском политиком утврђују се основни циљеви, правци развоја и задаци у омладинском сектору. Под истим се подразумијева васпитање младих, запошљавање, његовање моралних, естетских, културних и спортских вриједности, развијање физичких и духовних вриједности и особина личности, развијање свијести о хуманистичким вриједностима, лична и друштвена одговорност, социјална и здравствена заштита и др. Примјена омладинске активности обухвата већи број области које су регулисане одговарајућим законима, па је било неопходно поједине области омладинског рада и активности детаљно разрадити документом, који је јединствен и заједнички за све субјекте који регулишу област рада и активности омладине.

## Истраживање и анализа стања

### Анализа упитника о проблемима и потребама младих на територији општине Фоча

#### Увод:

Упитник о проблемима и потребама младих на територији општине Фоча израђен је у гугл апликацији, а објављен је на сајту Радио Фоче, на локалним порталима и фејсбук страницама Омладинског покрета Фоча и Асоцијације младих Фоча 29. новембра 2017. године а испитивање је трајало до 11. децембра 2017. године. Методологија упитника усклађена је са упитником за Омладинску политику Републике Српске (2016-2020).

#### Општа анализа упитника:

Испуњавању упитника приступило је укупно 103 испитаника. Од укупног броја испитаника 59% мушког пола и 41% женског пола.

Доња граница за валидност упитника била је 50 испитаника.

Упитник се састојао од 70 питања, од којих су нека била обавезна а нека не.

Упитник је био јаван и доступан тако да су сви заинтересовани могли приступити испуњавању истог.

С обзиром на старосну структуру испитаника, можемо констатовати да је узорак валидан те се може приступити детаљној анализи проблема и потреба младих на територији општине Фоча.

#### Детаљна анализа:

Како не бисмо анализирали свако питање постављено у упитнику, издвојићемо она која су директно релевантна и на основу којих се јасно види мишљења младих људи из Фоче.

Из упитника је видљиво да је 77% испитаника који живе у градском подручју док 23% испитаника живи у приградској зони.

Од укупног броја испитаника 62,7% живи у породичној кући или стану а 55,9% сматра да је тешко доћи до властитог стамбеног простора.

Укупно 84 испитаника су одговорили да најчешће слободно вријеме проводе на интернету а 76 да слободно вријеме проводе са пријатељима, 60% испитаника игра игре на срећу (кладионица, бинго и сл.), а 10% се никако не бави спортом.

Приоритети када су у питању инфраструктурне потребе младих су изградња рекреативних центара и спортских терена (90%) и изградња омладинског центра (82%) док је умјерена потреба за постојање кина, библиотеке, позоришта и културног центра (од 42% до 50%).

Укупно 80% испитаника не конзумира цигарете, док укупно 20% цигарете конзумира сваки дан или повремено, 71% младих конзумира алкохолна пића (44,7% ријетко), што ублажава овај податак, док 29% не конзумира алкохол.

Кад се тиче употребе наркотика, 97% испитаника никада не користи марихуану и остале наркотице, док је свега 6 испитаника у последњих 6 мјесеци користило таблете за смирење, док је субјективно мишљење младих да се ове супстанце у њиховом окружењу користе више него што наш упитник показује.

Од укупног броја испитаника, 45% сматра да је њихово здравље веома добро, док 55% сматра да је прилично добро.

Укупно 25% испитаника било је свједок туче или другог облика насиља у својој средини.

Из упитника се види да је мобилност младих на ниском нивоу, како унутар земље тако и ван граница а посебно у европске земље и земље изван Европе.

На питање да ли испитаник види своју будућност у мјесту гдје живи, 70,9% је одговорило са НЕ, док је 31,1% одговорило да се у будућности види у мјесту у коме живи.

На питање да ли би се испитаник преселио у неко друго мјесто у земљи, 70,9% је одговорило са ДА, док је 31,1% одговорило да не би мијењао мјесто становања.

Као разлог зашто би испитаник отишао у друго мјесто, највећи постотак одговора је био због побољшања стандарда живота и због запослења.

Као одговор на питање гдје би се најрадије иселили, испитаници су у највећем постотку одговорили у земље западне Европе.

Највећем броју испитаника (73%) најважнији професионални циљеви су пронаћи сигурно запослење и осигурати посао са добром платом, 46,6% младих активно тражи посао док 55,4% не трага за запослењем.

Од укупног броја испитаника, 71,8% је било у прилици да похађа неки облик неформалног образовања, док 28,2% није било у прилици да похађа семинаре, едукације, радионице и слично.

27,2% испитаника су чланови неке омладинске организације док је 35,9 учествовало у раду неке омладинске организације, 60,2% испитаника нису чланови неке омладинске организације.

55,3% младих није никада волонтирало док је 44,7% учествовало у неким волонтерским акцијама.

Најпожељнији послодавац за младе у Фочи је државни сектор (68%), а 19,4% младих би жељело да ради у приватном сектору.

Укупно 71,8% сматра да је најважнији фактор при запослењу познанство и политичка припадност, 27,2% испитаника имало је прилику да одради приправнички стаж док 48,5% испитаника још увијек није завршило школовање.

Млади се највише информишу путем интернета (94,2%), а најмање путем радија (9,7%).

Из упитника се види да велика вечина младих сматра да је заштита животне средине веома важна, као најодговорније чиниоце за борбу против загађења животне средине

навели су грађане (64,1%), власти су на другом мјесту (30,1%) а испитаници на трећем мјесту као најодговорније чиниоце за борбу против загађења животне средине виде омладинске и невладине организације (27,2%).

Највећи загађивачи према мишљењу младих су неодговорни појединци (61,2%). 51,5% младих сматра да постоје уређена излетишта која су доступна свима док 53,6% мисли да их треба бити више.

На питање да ли је могуће остварити породицу какву желиш у нашем друштву, 54,4% испитаника сматра да јесте, 42,7% сматра да није због економских разлога, а 13,6% да није због друштвених разлога.

Велика већина испитаника (око 75%) никада није учествовала у процесима доношења одлука (слање захтјева локалним властима, потписивање петиције, јавне расправе и протести).

На основу „online“ упитника:  
<https://docs.google.com/forms/d/1K2TwseIPVJxWb0VlcdYMZkzShAqFdoQcDSwrT1vROmM/edit>

анализу направили:  
 УГ „Омладински покрет Фоча“  
 УГ „Асоцијација младих Фоча“  
 У Фочи, 12.12.2017. године

## СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

### Политика запошљавања младих

Иако је *Омладинска политика* по свим својим карактеристикама стратешки документ, област *Политика запошљавања младих* не смијемо посматрати као стратегију запошљавања. Сваки стратешки документ дугорочним и свеобухватним стратешким мјерама испуњава задати циљ, у овом случају рјешава проблем незапослености младих. Међутим, проблем незапослености младих не може се посматрати одвојено од општег проблема незапослености, те самим тим стратегија запошљавања младих не може бити издвојена из опште стратегије развоја општине Фоча која садржи најшири спектар општих мјера и корака, те мултисекторални приступ цијелој проблематици.

Квалитетна стратегија запошљавања захтјева укључивање свих релевантних фактора - од локалне заједнице до државних органа, који ће прије свега радити на успостављању и реализацији стратешких циљева као што су: отварање нових и ревитализација постојећих погона, кориштење средстава из предприсупних фондова ЕУ, фондова Европске комисије и Владе РС, привлачење страних инвестиција, подстицај мале привреде и пољопривреде, реформа образовног сисема и сл.

Политика запошљавања младих нема за циљ запослити све или већи дио популације младих, нити елиминисати незапосленост која представља проблем глобалног карактера. Политика запошљавања младих дефинише институционално-инфраструктурне мјере, фондове и приоритетне акције које ће младима олакшати сам процес запошљавања и ојачати предузетничку климу у локалној заједници. Иста иницира и ствара претпоставке за израду стратегије запошљавања која ће бити у складу са *Стратегијом развоја општине Фоча* и републичким документима који с баве овом проблематиком.

Посматрајући је у контексту општих друштвено-економских прилика, Политика запошљавања младих је прва претпоставка опште стратегије запошљавања а самим тим и цјелокупног друштвено-економског развоја.

Налажење посла или креирање властитог бизниса су велики изазови за младе, али исто тако и за различите институције - Завод за запошљавање, пословни сектор, развојне агенције, невладине организације, омладинске организације или студентска удружења. Проблем незапослености увелико погађа младе људе, а како вријеме пролази и не предузимају се конкретне институционалне мјере за рјешавање истог, у скоријој будућности пријете нам многе, уско повезане са овим проблемом, негативне појаве (одлазак и расељавање младих, бијела куга, наркоманија и алкохолизам, самоубиства...)

Економска ситуација у Фочи је данас тешка и карактерише је висока стопа незапослености,. Природна богатства, људски ресурси и солидно развијена инфраструктура, карактерише општину Фоча као урбану средину, са свим предусловима за економски развој и угодан живот и рад њених становника.



Иако постоје значајни кораци у креирању нових система запошљавања, проблем запошљавања младих је сложен проблем који се не може ријешити парцијалним програмима, већ захтијева мултисекторални приступ - истовремени ангажман свих надлежних: Министарстава, Општине, основних и средњих школа, невладиних организација, те свих развојних агенција и фондова који дјелују на подручју како општине тако и у РС и БиХ.

Алармантан податак до којег смо дошли током анализе истраживања, а на који се мора реаговати, је да 70.9 % младих жели да оде из БиХ.

Кључ за стварање нових радних мјеста и побољшање конкурентности и економског раста, је у охрабрењу предузетништва.

Развој предузетничког духа би требао акцентирати још у периоду школовања.

Системи и програми доживотног учења темељни су принцип едукације и тренинг система у Европи, који дефинише предузетништво као основну вјештину, са посебним акцентом на развој предузетничког духа међу грађанима Европе.

У Фочи је на бироу пријављено 814 младих особа од 18 до 30 година старости од којих је 512 мушког пола и 302 особе женског пола.

Веома битно је обезбједити правне и економске услуге за помоћ малим или предузећима у развоју и омогућити приступ инфраструктурним ресурсима уз повољније цијене.

Путеви за успјешно рјешавање проблема запошљавања младих треба да се усмјере на развијање механизма и институција које ће младима омогућити лакше запошљавање, подстицање волонтерског рада као облика стицања радног искуства, развијање идеје самозапошљавања и јачање предузетничке иницијативе младих.

Тежиште такође треба бити на побољшању квалитета живота младих, смањењу осјећаја несигурности радног мјеста, ублажавању посљедица дугорочне незапослености/искључености младих из свијета рада, смањењу времена чекања на посао, повећању могућност стицања формалног радног искуства, смањењу броја младих који прерано прекидају образовање, те стварању једнаких могућности за младе жене и мушкарце.

У овом изузетно комплексном процесу важно је схватити да млади најлакше прихватају нове идеје, и да једини могу пратити брзину технолошких промјена (иновативни потенцијал), која тражи флексибилну, мобилну и квалификованију радну снагу.

## СТРАТЕШКИ ПРИСТУП: ПОЛИТИКА ЗАПОШЉАВАЊА МЛАДИХ

**1. Стратешки правац:** *Институционална и систематска подршка запошљавању младих и развоју омладинског предузетништва*

Стратешки циљ 1.1: Стратешки дугорочни приступ проблему запошљавана младих

Стратешки циљ 1.2: Формирање инфраструктуре за подршку запошљавања младих и јачање међуинституционалне сарадње

Стратешки циљ 1.3.:Формирање омладинских задруга за привремене и повремене послове

**2. Стратешки правац:** *Финансијски и други подстицаји запошљавању и самозапошљавању младих*

Стратешки циљ 2.1: Финансијски и други подстицаји за запошљавање младих

Стратешки циљ 2.2: Подстицаји за самозапошљавање младих

**3. Стратешки правац:** *Стварање предузетничког амбијента*

Стратешки циљ 3.1: Програм промоције предузетништва

Стратешки циљ 3.2.: Подршка предузетништву младих

Стратешки циљ 3.3.: Смањење бирократских процедура и трошкова покретања властитог бизниса младих предузетника

Стратешки циљ 3.4.: Останак младих на селу

**4. Стратешки правац:** *Подршка запошљавању младих са посебним потребама*

Стратешки циљ 4.1.: Примјена Закона о запошљавању младих са инвалидитетом

## Здравствена политика

Брига за здравље младих је један од најважнијих интереса сваке локалне заједнице. Здравље представља основни предуслов укупног развоја друштва, оно је одговорност свих, како појединаца, тако и породице, заједнице и државних институција. Промовисање здравог развоја младих људи је кључна инвестиција коју било које друштво може провести у циљу постизања квалитетнијег живота у заједници, што подразумева утицај на животне навике, услове живота, промоцију самопоуздања, људског достојанства и самопоштовања.

Према анкетама УН, највећи број младих у РС сматра да им не пријети опасност од ХИВ/ АИДС и других полно-преносивих болести. Истраживања показују да су најчешћи узроци смртности код младих повреде и тровања, затим обољења крвног система и на крају различите несреће. Повреде младих најчешће се дешавају у саобраћају, углавном због вожње у пијаном стању. Чести су случајеви агресивног и насилничког понашања, масовних или појединачних тучњава и напада на друге особе, као посљедица претјераног конзумирања алкохола.

Физичка неактивност и неправилна исхрана у великој мјери утичу на здравље младих људи. Све чешће и све модерније конзумирање "брзе хране", без физичке активности, доводи до гојазности. Нажалост, не постоје систематске едукације са овом тематиком. Политика здравља младих општине Фоча требала би представљати заједнички напор свих субјеката у Општини, у циљу ефикаснијег рјешавања проблема младих и стварања повољнијих услова за њихово учешће у друштву. Политика је базирана на основним принципима и вриједностима истакнутим у међународним документима у области јавног здравља.

Циљ политике је стварање квалитетне, снажне и ефикасне платформе која ће створити основе за побољшање здравља омладине у општини Фоча, кроз превенцију патолошких појава у друштву.

Политика обухвата циљеве и активности које ће допринијети успостављању одговорног система здравствене заштите, који промовишу програме и услуге који наглашавају питања равноправности полова, који су наклоњени младима, те помажу укупном унапређењу здравља младих.

Међу циљевима здравствене политике је и јачање свијести појединца и друштва о значају здравља младог човјека, уз потицај цјелокупног становништва у дефинисању и рјешавању проблема везаних за младе, њихово здравље, заштиту, очување и унапређење животне и радне средине.

Како здравље младих захтијева уравнотежен, мултидисциплинаран и интегративни приступ, који подразумева координацију свих тијела укључених у те активности, Општина треба сарађивати и подстицати све релевантне организације, институције, установе и удружења како би се изградили мостови између политике, праксе, различитих сектора и дисциплина. Координацијом и усклађивањем рада цивилног друштва, релевантних актера, државних органа и донатора, кроз политику здравља младих успоставиће се свјесан и одговоран систем примарне здравствене заштите наклоњен младима.

Најважнији и трајни циљ здравствене политике уопште и ,као посебног сегмента, омладинске здравствене политике, требао би бити стално унапређење здравља младих и унапређење услова који утичу на здравље

Опши циљеви омладинске здравствене политике:

- а) Смањивање разлика у здравственом стању и доступности здравствене заштите младих у односу на социјално осигурање, географска подручја и социјално-економске групе
- б) Унапређење здравственог стања и повећање доступности здравствене заштите вулнерабилних група становништва
- в) Преорјентација цјелокупне здравствене заштите на унапређивање здравља и превенцију болести
- г) Подизање ефикасности и квалитета здравствене заштите

## СТРАТЕШКИ ПРИСТУП: ЗДРАВСТВЕНА ПОЛИТИКА

1. **Стратешки правац:** *Развој, примјена и праћење програма за промоцију здравља младих*  
Стратешки циљ 1.1. : Превенција и санирање свих облика обољења, поремећаја развоја и здравља младих  
Стратешки циљ 1.2. : Превенција и смањење алкохолизма, наркоманије и пушења међу младима  
Стратешки циљ 1.3. : Унапређење репродуктивног здравља младих (смањење броја нежељених трудноћа и абортуса )
2. **Стратешки правац:** *Усмјеравање едукативних програма НВО сектора на доминирајуће здравствене проблеме младих*  
Стратешки циљ 2.1. : Преусмјеравање програма са превенције тешких дрога на доминирајуће облике токсикоманије (алкохолизам, лаке дроге и пушење) и превенције АИДС-а на превенцију нежељених трудноћа и смањење броја абортуса
3. **Стратешки правац:** *Подизање ефикасности и квалитета здравствене заштите*  
Стратешки циљ 3.1. : Институционално унапређење здравствене заштите младих  
Стратешки циљ 3.2. : Побољшање и контрола здравља младих школског узраста и побољшање хигијенско-санитарних услова образовних институција

## ОБРАЗОВАЊЕ, ИНФОРМИСАЊЕ

### Образовна политика за младе

Образовање представља један од кључних фактора личног и друштвеног прогреса. Према подацима које је предочио УНИЦЕФ, предшколским установама обухваћено је само 5,8% дјечака, односно 5,9% дјевојчица до пет година. Обухваћеност дјеце основним школовањем је око 95%. Провјерена писменост жена је 91%, а мушкараца 98% у БиХ.

Забрињавајуће је и то што је све мањи проценат уписа младих на факултете. Факултетску диплому стекло је тек 0,6% младих до 25 година, а вишу школу 1,9%. Школска спрема родитеља показује да мајке имају нижи ниво образовања од очева. Оно што данас карактерише школе и факултете јесте застарјелост и конзервативност, неподстицање креативног мишљења, непостојање активног процеса усавршавања наставног особља, лоше стање школских објеката, низак ниво плата предавача... (истраживање УНИЦЕФ).

У Фочи средњу школу похађа око 600 ученика, студира преко 300 студената из наше општине од којих 170 прима општинске стипендије, нешто преко 20 републичке стипендије док неколико студената са врхунским резултатима и успјехом прима „Јелићеву“ стипендију.

Поражавајући је податак да се овај број константно смањује, што се и не види у првом плану као у другим срединама сличног броја становника јер Фоча је студентски центар у ком на два факултета уз четири студијска програма студира око 2000 студената. Град је пун омладине која није из наше општине што ствара много љепшу и позитивнију слику о зивоту наше омладине него што она јесте у стварности.

У овом документу ћемо се осврнути и на један други вид образовања, који има велики потенцијал а тек је маргинално искориштен – неформално образовање. *У развијеним земљама неформални облици образовања већ користе више од 50% финансијских средстава која се улажу у образовање*, са тенденцијом даље прогресије. Истовремено постају један од предуслова за добијање финансијских средстава из европских приступних фондова. У Фочи ово подручје углавном се односи на школе страних језика, рачунара.

Проблеми који доминирају сфером неформалног образовања су:

- Непостојање правног оквира за регулисање система неформалног образовања
- Недостатак средстава за остваривање планова и програма неформалног образовања које би проводиле омладинске организације и НВО

Поред афирмације неформалног образовања, локалне власти би требале изградити квалитетну стратегију унапређења програма унутар система формалног образовања, те адекватан систем кредитирања, стипендирања и усавршавања кадрова. Такође је потребно увести и курсеве писања пројеката за омладину која има интересовање за рад у омладинским организацијама и НВО.

## СТРАТЕШКИ ПРИСТУП: ОБРАЗОВАЊЕ МЛАДИХ

- 1. Стратешки правац:** *Унапређење квалитета формалног образовања*  
Стратешки циљ 1.1.: Професионална оријентација ученика завршних разреда основних и средњих школа  
Стратешки циљ 1.2.: Подршка стручном усавршавању кадрова  
Стратешки циљ 1.3.: Јачање ваннаставних активности у основним и средњим школама
- 2. Стратешки правац:** *Побољшање ученичког и студентског стандарда*  
Стратешки циљ 2.1.: Стипендирање ученика и студената  
Стратешки циљ 2.2.: Рационализација и јачање образовних капацитета
- 3. Стратешки правац:** *Развој система неформалног образовања*  
Стратешки циљ 3.1.: Унапређење квалитета неформалног образовања  
Стратешки циљ 3.2.: Подстицање обављања стручне праксе
- 4. Стратешки правац:** *Подршка социјално угроженим категоријама младих*  
Стратешки циљ 4.1.: Подршка социјално угроженим кроз стипендије

## Политика информисања

*Појам информисања означава примање, слање, прослеђивање и коришћење информација из свих области живота, почевши од дневно-политичких информација и вијести, па до информација неопходних за нормално функционисање једне друштвено-корисне индивидуе какав је човјек.*

Информисање младих на локалном нивоу означава редован проток информација од стране локалних власти и одговорних институција према младима, о свим темама које их интересују и које су везане за њихову проблематику. Ради великог броја, односно квалитетнијег и лакшег прикупљања и сортирања, најчешће се информације за младе групишу у неколико области:

1. **Образовање и посао** (универзитети, стипендије, студентски смјештај, стручно образовање, контакти свих релевантних институција за запошљавање и развој предузетништва..)
2. **Цивилно друштво и млади** ( људска права, демократија, права и положај младих...)
3. **Држава и млади** ( владине структуре, политички систем, избори...)
4. **Здравље** (институције, програми и сервиси који се баве здрављем, здравим животом, сексуалним и репродуктивним здрављем младих и сл.)
5. **Слободно вријеме, организације и омладински рад** (сервиси, програми на локалном нивоу за слободно вријеме младих, европске могућности, волонтирање, културне активности, о различитим организацијама младих и мрежама, о начинима како се организовати, регистровати омладинску организацију, ко може помоћи, базе података)
6. **Информисање** (медији и медијски пројекти за информисање младих, корисне веб странице, часописи, ТВ и радио емисије и сл.)

*Чланом 76. Закона о омладинском организовању Републике Српске прописано је да Министарство за породицу омладину и спорт и Омладински савјет Републике Српске, у сарадњи са општинама и градовима, утврђују програм и облике информисања младих. Овај програм треба да обезбједи несметан ток информација путем различитих медија, које су од значаја за унапређење Омладинске политике те развој и јачање омладинског сектора.*

**Посјете и дани отворених врата:** свака Општина требала би омогућити организоване посјете младих институцијама власти, како би се исти директно упознали са радом општинске администрације и свим активностима Општине по питању младих.

**Огласна табла/плоча/пано** – инфо тачка за младе - на огласним плочама унутар Општине или на одређеним локацијама у граду, требало би поставити посебне табле за информисање младих, са садржајима и темама који су битни за младе.

## СТРАТЕШКИ ПРИСТУП: ПОЛИТИКА ИНФОРМИСАЊА

1. **Стратешки правац:** *Систематско повећање нивоа информисаности младих*  
Стратешки циљ 1.1.: Повећати заступљеност омладинске проблематике у медијима

## СЛОБОДНО ВРИЈЕМЕ, КУЛТУРА И СПОРТ

*Слободно вријеме младих.* Сам појам слободног времена је различито дефинисан од различитих аутора, у многим енциклопедијама, монографијама, уџбеницима и студијама. Негдје оно означава «ослобођено вријеме» или «доколицу»... Најједноставнија дефиниција овог појма била би: “*Период времена у којем млади немају академске обавезе према факултету, школи или другој институцији, кад нису на послу и уопште вријеме које би могли користити за неформално образовање, одмор, рекреацију, спорт или забаву* „.

Овај појам се највише тиче младих коју су незапослени, будући да они имају највише слободног времена. Међутим, Фочу карактерише недостатак адекватних и квалитетних програма и садржаја, у које би се укључила ова највећа и најугроженија популација младих.

Омладински центри, информативни центри, рачунарски и интернет клубови, омладинске задруге и сл, само су дио активности које би могле да, уз један систематски, отворен и плански приступ, заживе. Тиме би се обезбједио шири спектар избора за ову популацију, која би кроз разне видове едукације (семинари, курсеви страних језика и информатике, округли столови, радионице, дебате, музички курсеви...) могла да стекне одређена знања и вјештине и аутоматски постане конкурентнија на тржишту рада.

82% младих сматра да је изградња омладинског центра у Фочи неопходна док 90% младих сматра да је потребна изградња рекреативних центара и спортских терена према анкети која је проведена.

Већина испитаника око 80% слободно вријеме проводе на интернету или са пријатељима, 60% испитаника игра игре на срећу а занемарљив проценат проводи слободно вријеме читајући књиге што нису охрабрујући показатељи.

*Култура.* Улагање у културу се посматра као непотребан трошак или луксуз, а конструктиван и критички став према културним и субкултурним дешавањима и манифестацијама у граду, готово да и не постоји. Неповољна економска ситуација довела је до недостатка комуникације и квалитетног протока информација и идеја између младих Фоче и вршњака из других средина, што негативно утиче на информисаност и креативност младих.

Ипак, у Фочи ради и егзистира, сразмјерно броју становника и степену урбанизације, велики број самосталних умјетника из различитих области (музика, сликарство ..). Такође може се рећи да има довољан број културних дешавања у току године од представа, изложби, филмских пројекција, концерата до организованих спортских турнира на територији општине Фоча.

*Креативност, у свијету, постаје најважнији и најјефтинији улаз производног процеса. Постоји група активности у којој се она интензивно користи, и то са посебно високим степеном професионалне специфичности. Ове активности се зову креативне индустрије. Глобално, процјењује се да креативне индустрије учествују са више од 7%*



у свјетском бруто производу. Исте представљају водећи сектор у економијама земаља ОЕЦД-а, и расту годишње од 5% до 20%. У Уједињеном Краљевству, на примјер, креативне индустрије већ генеришу приходе од преко 110 милијарди фунти и запошљавају 1,3 милиона људи. (истраживање „World Bank“)

Слободно вријеме омладине можемо испунити и обогатити културне сдржаје следеће активности:

1. промовисати младе умјетнике из наше општине и регије
2. оформити бесплатне радионице и курсеве из области мултимедије и дизајна, музике, сликарства, новинарства
3. оформити бесплатну читаоницу и интернет клуб са брзом везом
4. организовати концерте познатијих урбаних група из региона или иностранства
5. организовати филмске пројекције или "Љетно кино"
6. организовати концерте познатих домаћих естрадних умјетника

**Спорт.** Спорт и физичко васпитање младих је саставни дио живота и као таквом му морамо посветити велику пажњу. Поред своје здравствене компоненте он испуњава и друге - социјално-моралну равнотежу између појединца и групе, дружење, жељу за постизањем бољег и већег, едукацију, етичност и др.

Важност спорта међу младима зависи од низа узрочно-посљедичних фактора. Сам начин живота младих, како је показало истраживање (музика коју слушају, средина у којој живе, материјална ситуација и старосна доб), указују на потребу за спортом и бављењем спортом. Млади од 15 до 25 година се знатно више баве спортом од њихових старијих колега. Премаведеној анкети само 10% младих у Фочи се никако не бави спортом.

У наредном периоду акценат би требао бити на што квалитетнијој промоцији и приближавању спорта младима, као и планском приступу овом важном сегменту живота. У ову проблематику морају бити укључени сви фактори почев од Општине, преко омладинских организација као промотера спорта међу младима, до спортских клубова да, под приступачним условима, отворе своја врата младима. На крају, веома битна ставка је приватни сектор који би требао знатно више материјално доприњети развоју спорта овог града.

У Фочи функционише двадесетак спортских клубова који окупљају омладину. Тешка финансијска ситуација, непостојање великих спонзора условило је функционисање клубова на такав начин да већина клубова зависи од општине која их финансира. Може се рећи да општина посједује прилично добру спортску инфраструктуру у односу на друге градове у регији али за врхунске резултате потребна су знатно већа новчана средства и квалитетни стручни кадрови које могу ангажовати првенствено велики градови.

## СТРАТЕШКИ ПРИСТУП: СЛОБОДНО ВРИЈЕМЕ, КУЛТУРА И СПОРТ

1. **Стратешки правац:** *Организовано и ефикасно кориштење слободног времена младих*  
Стратешки циљ 1.1: Обезбјеђење услова и могућности за ефикасно кориштење слободног времена младих
2. **Стратешки правац:** *Афирмација културног живота младих*  
Стратешки циљ 2.1: Институционална подршка развоју културе и јачање капацитета омладинске културне продукције  
Стратешки циљ 2.2: Образовање кадрова у култури  
Стратешки циљ 2.3: Финансијска подршка културној размјени
3. **Стратешки правац:** *Промоција спорта међу младима*  
Стратешки циљ 3.1: Подршка и популаризација спорта на општинском нивоу  
Стратешки циљ 3.2: Јачање спортских капацитета и инфраструктуре  
Стратешки циљ 3.3: Подршка развоју спорта у образовним институцијама

## ПАРТИЦИПАЦИЈА МЛАДИХ У ДРУШТВУ, ОМЛАДИНСКИ РАД И МОБИЛНОСТ

**Мобилност младих.** Појам мобилности младих подразумијева образовну, културну и туристичку покретљивост, као и међународну сарадњу и размјену. Мобилност обезбјеђује отвореност у комуникацији са другим друштвима и културама, што укључује познавање, толерисање и поштовање међусобних различитости. Поред социјалног учења кроз интеркултурални приступ, мобилност омогућава размјену идеја и обогаћивање искустава младих. Мобилност у нашем контексту, прије свега, значи путовања младих у друга мјеста, како у држави тако и ван њених граница, са циљем упознавања других култура, образовања, забаве и одмора.

Покретљивост отежавају лоша материјална и социјална ситуација младих, непостојање адекватне инфраструктуре, спорост реформи у друштву. Лоша материјална и социјална ситуација проузроковала је инертност међу младим људима и резултирала незаинтересираношћу младих на пољу покретљивости, комуникација и размјене искустава.

Највећи проблем који спријечавала младе да више путују су визе, материјална ситуација у друштву и непознавање страних језика. Овај документ (Омладинска стратегија), би уз остале своје сегменте (запошљавање, едукација и др.), могао да дијелом ријешити проблеме који спутавају младе да путују. Важно је истаћи да мобилност није само покретљивост ради одмора или провода. Битно је нагласити образовну компоненту - путовање ради стручног усавршавања у свим сферама.

Мобилност као посебно значајну област спомиње и *Европска повеља о учешћу младих у животу на општинском и регионалном нивоу* у дијелу И.5. (чланови 16. – 18.). Говори се о обавези локалних власти да подрже групе младих, НВО које фаворизирају мобилност младих, кроз политику размјене. Исте би требале охрабривати младе, омладинске организације и школе да активно учествују у међународним програмима размјене, мрежама младих и омладинских организација.

На нама је (Општина, школске установе, Омладински савјет и други релевантни субјекти), да уз добру стратегију и плански приступ, омогућимо боље услове мобилности за наше ученике и студенте, да би исти кроз разне видове размјене и стицања нових знања у будућности били конкурентни на европским тржиштима рада. Битно је, дакле, стимулирати све видове размјене студената и ученика (гдје морамо бити и домаћини другима), обезбједити адекватне смјештајне капацитете, подићи туристичку понуду, обезбједити већи приступ курсевима страних језика за ову популацију, направити сарадњу са свим школским установама и на крају обучити нашу омладину да на добар начин и у најбољем свјетлу представљају своју школу, град и Републику.

**Партиципација младих у друштву.** Будући да млади имају специфичне интересе, властити стил, идеје и визије рјешавања проблема, веома битно им је обезбједити креативну и партнерску улогу у животу локалне заједнице и друштвеним процесима уопште. С обзиром на доминирајуће законитости политичке културе на овим просторима, немогуће је очекивати устоличење популације младих као равноправног такмичара у политичкој арени. Закључак је да типична политичка партиципација није једина алтернатива за младе.

Из тих разлога европска пракса (низ докумената Савјета Европе и Европске уније), налаже постојање посебних канала, модела и тијела за партиципацију младих. Не постоји универзални, најбољи механизам већ сам контекст, средина, држава, сама локална заједница, према властитим специфичностима треба да дефинише финални облик. Једино правило које постоји јесте да мора постојати начин како да се што већи број младих чује и директно судјелује у процесу одлучивања. Модалитети учешћа су различити: омладинске невладине организације, подмлаци политичких партија, разне комисије, одбори и друга тијела.

У Фочи постоје и дјелују двије омладинске организације „Омладински покрет“ и „Асоцијација Младих“ које транспарентно учествују у разним видовима организовања младих од организације разних хуманитарних акција ,уређења спортских и терена за одмор до организације спортских турнира за омладину и музичких програма на територији општине.

Поред њих у Фочи постоје и дјелују два савеза студената „Савез студената медицинског факултета“ и „Савез студената богословског факултета“ који својим радом доприносе побољшању положаја студената, учествују у културним, спортским манифестацијама и својим дјеловањем доприносе квалитетнијем садржају живота омладине у граду.

## Омладински рад

Закон о омладинском организовању (члан 2.):

*"Омладински рад" односно активност, подразумејева облике друштвено - корисног рада из области интересовања омладине, у који су укључени млади и којим се доприноси унапређењу положаја младих."*

Термин „омладински рад“ је новина код нас, осим ако се изузму омладинске радне акције у бившем систему. Омладински рад или како га још неки (погрешно) зову волонтерски рад, је дјелатност коју слободно и на своју иницијативу, обављају млади људи, са циљем задовољења својих потреба и потреба друштва, посебном стратегијом и одређеним продуктом.

Омладински рад најчешће обављају чланови омладинских организација - кроз разне пројекте, акције, кампање и сл. Веома је важно напоменути да омладински рад и хуманитарно дјеловање нису исте категорије, иако сам омладински рад свакако посједује и ову димензију.

Оно што у цијелој ствари недостаје, је прије свега законска регулатива, која би на формалан начин регулисала омладински рад и волонтеризам.

## СТРАТЕШКИ ПРИСТУП: ПАРТИЦИПАЦИЈА МЛАДИХ У ДРУШТВУ, ОМЛАДИНСКИ РАД И МОБИЛНОСТ

### 1. Стратешки правац: *Јачање капацитета омладинског сектора*

Стратешки циљ 1.1.: Обезбјеђивање просторија за омладинско дјеловање

### 2. Стратешки правац: *Институционално унапређење положаја и права младих*

Стратешки циљ 2.1.: Буџет за младе

### 3. Стратешки правац: *Партиципација младих у политичком животу*

Стратешки циљ 3.1.: Учешће у одборима и повећање броја младих на изборним листама политичких партија

### 4. Стратешки правац: *Млади са посебним потребама*

Стратешки циљ 4.1.: Укључивање младих са посебним потребама у друштвени живот

### 5. Стратешки правац: *Мобилност младих*

Стратешки циљ 5.1.: Већа међународна и међуградска мобилност младих

## ПРИЈЕДЛОГ РАСПОДЈЕЛЕ БУЏЕТСКЕ СТАВКЕ

### *Омладина и питања младих*

Овим приједлогом дефинише се финансијска структура и смјернице за расподјелу финансијских средстава из буџетске ставке за младе, у оквиру Буџета Општине Фоча. Право на кориштење и располагање средствима из буџетске ставке за младе имају локалне омладинске организације уписане у регистар омладинских организација, неформалне групе младих и појединци. Право на кориштење истих средстава немају организације које користе средства из других ставки Буџета Општине Фоча (хуманитарне организације, невладине организације, спортска удружења, фондације...)

#### 1. *Материјални трошкови омладинских* организација.....20%

- Опрема, закуп просторија, режијски трошкови, накнада техничком особљу
- Управо ови трошкови су највећи проблем у раду већине омладинских организација, а већина међународних донатора више не жели да то финансира јер сматрају да је то обавеза локалних власти на основу Европске повеље
- Организације требају доставити детаљан план активности током читаве године

#### 2. *Грантови по областима*.....50%

- За финансирање пројеката из одређених области: истраживачки пројекти младих, слободно вријеме младих, информисање младих, мобилност младих, здравље младих, култура и умјетност, волонтеризам, екологија
- На почетку године расписати конкурс (могуће је и два пута годишње)

#### 3. *Омладинске манифестације*.....20%

#### 4. *Хитни грантови за појединце*.....10%

- Мали грантови на које би могли аплицирати млади људи и неформалне групе ( концерти, изложбе, сајмови, љетње школе...)

**УКУПНО:** 100%

\* Услијед прогресије наведене буџетске ставке у претходним годинама, и немогућности предвиђања њеног кретања у наредним годинама, приједлог је урађен у процентуалним ( не у апсолутним ) величинама .

## СМЈЕРНИЦЕ ЛОКАЛНИМ ОРГАНИМА ВЛАСТИ

Омладинска стратегија општине Фоча је у складу са Омладинском политиком РС и почива на принципима *Европске повеље о учешћу младих у животу на општинском и регионалном нивоу*, али је истовремено прилагођена нивоу друштвено-економског развоја општине.

Принципи и различите форме учешћа примјењују се на све младе, без икакве дискриминације, посебно у односу на етничке, расне, националне, социјалне и културне мањине.

### ***Политика слободног времена и друштвено-политичке активности***

Општина Фоча треба подржати политику која ће бити повољна за организоване друштвено-културне активности које воде асоцијације и организације младих, неформалне групе младих и културни центри које, заједно са породицом, школама, и пословним окружењем, представљају један од стубова друштвене кохезије у општинама или регионима и постају идеалан канал за судјеловање младих и имплементацији политике младих, на подручју спорта, културе, науке и трговине, музичког стваралаштва и изражавања, драмске и ликовне умјетности, као и на подручју друштвених акција.

Општина Фоча треба охрабривати развој организација младих који се, као резултат акумулације нестабилности са којом се суочавају, налазе најдаље од живота у заједници. У циљу развијања мреже локалних и регионалних асоцијација младих.

### ***Политика подстицања запошљавања и смањивања незапослености међу младима***

Општина Фоча требала би да свим одговарајућим средствима која јој стоје на располагању омогући провођење програма борбе против незапослености, на економском и друштвеном нивоу, те се на тај начин позабави једним од фактора који младе људе чини друштвено неприлагођенима. У погледу развоја локалне политике запошљавања младих Општина би требала:

- у сарадњи са локалним послодавцима, синдикатима, образовним институцијама, ауторитетима из области обуке и запошљавања и омладинским организацијама, истражити и анализирати узроке незапослености младих и промовисати могућности запошљавања истих.
- подржати покретање бизниса, оснивање предузећа и удружења од стране младих људи, отварањем фондова и стављањем на располагање подршке у облику просторија, опреме, те пружањем финансијских и комерцијалних савјета.
- подржати активности организација младих, асоцијација младих и клубова за младе, који представљају важан чинилац друштвене сцене на локалном нивоу (посебно оних које се баве хендикепираним младим људима), путем финансијске помоћи засноване на уговорима,
- подржати пројекте који охрабрују добровољни рад, као алтернативно средство друштвене интеграције незапослених и допуну образовању, те истовремено као активну форму учешћа младих људи у локалном или регионалном окружењу.
- подржати асоцијације или групе које подстичу мобилност младих, путем размјене пројеката за младе раднике или студенте, те развијањем политике умрежавања размјене у корист младих радника.

### ***Политика образовања и обуке која ће промовисати учешће младих***

Општина треба, у оквиру својих надлежности, проводити такву политику у области школства која ће промовисати образовање у области демократије и људских права, и охрабривати младе људе да остварују пуно учешће у школском животу и сродним активностима, као што су ваннаставне активности и размјена ученика.

Општина треба да припреми пројекте у области школства са циљем интегрисања младих у живот заједнице. Посебно треба охрабривати и финансијски подржати сљедеће:

- Новине и друге медијске пројекте које покрећу млади људи, у циљу развијања способности изражавања и комуницирања;
- Учешће младих у школским структурама како би се прилагодили принципима демократије;
- Независна и самоуправна, демократска школска и студентска удружења

### ***Политика мобилности и размјене младих као инструмент за успоставу боље регионалне равнотеже у Европи***

Општина треба да подржава она удружења или групе који фаворизују мобилност младих, кроз политику размјене, и које развијају умрежену политику и свијест о европском грађанину.

Локалне и регионалне власти би требало да охрабрују младе, њихове организације и школе, да активно учествују у међународним активностима, свим типовима размјене и европским мрежама. Они треба да укључе младе и/или њихове представнике у комисије и друге органе одговорне за провођење ових размјена.

### ***Социјална и здравствена политика***

С обзиром на промовисање хитности провођења пројеката које припремају млади људи, и њиховог уклапања у оквире развоја концепта свеобухватног здравства и динамике живота заједнице, Општина треба припремати или развијати институционалне механизме за консултовање између организација младих, изабраних представника и свих социјалних и професионалних група које се баве социјалном добробити и промовисањем здравља.

Суочени са проблемима злоупотребе дрога и алкохола међу младима људима, Општина треба припремати, развијати или промовисати, заједно са представницима организација младих, локалну информативну политику и савјетодавне ресурсе за младе људе погођене овим проблемом, као и посебну политику обуке за младе социјалне раднике и добровољце, као и руководиоце организација, које припремају превентивне и рехабилитационе стратегије за младе људе.

Обзиром на актуелни пораст полно преносивих болести, локалне и регионалне власти требају да интензивирају информативне кампање и превентивне мјере усмјерене на младе људе, те на тај начин промовишу унутар заједнице дух солидарности који ће јачати социјалне везе, у којима моралне осуде и подјеле немају мјеста. Млади људи и представници њихових локалних организација требају бити блиско повезани у процесу припреме и provedбе ових информативних програма и акција.

### ***Специфичне културне политике***

Општина Фоча треба да младима осигура објекте и услове у којима се могу изразити и показати своју креативност, као на примјер:

- Промовисање обуке и креативног изражавања кроз музику, медије и умјетност;
- Осигуравањем модерних средстава изражавања и комуникације, као и модерних технологија доступних младима;
- Осигуравањем објеката за младе;
- Успоставом комуникацијских центара, као што су локални и регионални радио и тв канали у којима млади могу активно судјеловати.

### ***Политика заштите околине***

Свјесни чињенице да су еколошки проблеми од огромног значаја за младе, с обзиром да ће се у будућности морати носити са грешкама почињеним у прошлости, Општина треба да:

- Пружи пуну финансијску подршку пројектима развијања свијести о еколошким проблемима у школама и разним асоцијацијама, било да су то традиционални или експериментални образовни пројекти.
- Подржи интеркултуралну размјену у циљу промоције разумијевања глобалних еколошких проблема и развоја свијести о потреби, која из тога произилази, за наднационалним структурама.



# АКЦИОНИ ПЛАН

ОБЛАСТ:		ЗАПОШЉАВАЊЕ МЛАДИХ		
Број:	Активност	Носилац/Партнер	Вријеме провођења	Неопходна средства (КМ)
<b>1. Стратешки правац:</b>		<b>Институционална и систематска подршка запошљавању младих и развоју омладинског предузетништва</b>		
<i>Стратешки циљ 1.1.:</i>		<b>Стратешки дугорочни приступ проблему запошљавања младих</b>		
1.	Иницирање израде <i>Стратегије запошљавања општине Фоча</i> оквиру које ће посебан сегмент представљати <i>запошљавање младих</i>	Општина, Завод за запошљавање РС	2018	
			2019	
<i>Стратешки циљ 1.2.:</i>		<b>Формирање инфраструктуре за подршку запошљавања младих и јачање међуинституционалне сарадње</b>		
1.	Пројекти за јачање међуинституционалне сарадње (округли столови, семинари, приједлози подстицаја и мјера за запошљавање младих..)	Општина, Завод за запошљавање РС, Омладинске организације	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
<i>Стратешки циљ 1.3.:</i>		<b>Формирање омладинских задруга за привремене и повремене послове</b>		
1.	Анализа постојећих модела омладинских задруга	Унија студената, савјети ученика, Општина, Омладинске организације	2018	
			2019	
2.	Формирање задруга у урбаним и руралним подручјима. Иницијатива за реформу омладинских задруга и оснивање других облика задруга (пољопривредне, занатске..)	Унија студената, савјети ученика, Општина, Омладинске орг.	2020	
			2021	
			2022	
<b>2. Стратешки правац:</b>		<b>Финансијски и други подстицаји запошљавању и самозапошљавању младих</b>		
<i>Стратешки циљ 2.1.:</i>		<b>Финансијски и други подстицаји за запошљавање младих</b>		
1.	Суфинансирање рада приправника високе стручне спреме	Општина	2018	Према планираном буџету
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	

<b>Стратешки циљ 2.2.:</b>		<b>Подстицаји за самозапошљавање младих</b>		
1.	Подстицаји за самозапошљавање у предузетништву и пољоприведи	Одјељење за привреду и друштвене дјелатности , Завод за запошљавање РС	2019	Према планираном буџету
			2020	
			2021	
			2022	
<b>3. Стратешки правац:</b>		<b>Стварање предузетничког амбијента</b>		
<b>Стратешки циљ 3.1.:</b>		<b>Програм промоције предузетништва</b>		
1.	Програм промоције предузетништва у средњим школама (радионице, округли столови, посјете привредницима)	Одјељење за привреду и друштвене дјелатности општине , делегирани референти, образовне институције	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
2.	Медијска кампања и промоција примјера добре праксе	Одјељење за привреду и друштвене дјелатности , , Завод за запошљавање РС	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
<b>Стратешки циљ 3.3.:</b>		<b>Смањење бирократских процедура и трошкова покретања властитог бизниса младих предузетника</b>		
1.	Иницирање смањења трошкова регистрације за младе предузетника (до 30 година старости)	Комисија за младе, Скупштина, Општина	2019	
			2020	
			2021	
			2022	
<b>Стратешки циљ 3.4.:</b>		<b>Останак младих на селу</b>		
1.	Подстицање кооперативних послова из области пољопривреде, ситног занатства и индустрије	Општина, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
<b>4. Стратешки правац:</b>		<b>Подршка запошљавања младих са посебним потребама</b>		
<b>Стратешки циљ 4.1.:</b>		<b>Примјена Закона о запошљавању младих са инвалидитетом</b>		
1.	Запошљавање младих са посебним потребама у јавном сектору	Општина	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	

ОБЛАСТ:		ЗДРАВСТВЕНА ПОЛИТИКА ЗА МЛАДЕ		
Број:	Активност	Носилац/Партнер	Вријеме провођења	Неопходна средства (КМ)
<b>1. Стратешки правац:</b>		<b>Стратешки правац: Развој, примјена и праћење програма за промоцију здравља младих</b>		
<i>Стратешки циљ 1.1.:</i>		<b>Превенција и санирање свих облика обољења, поремећаја развоја и здравља младих</b>		
1.	Формирање и едуковање <i>тимова</i> за истраживање проблема масовних заразних, незаразних, полно преносивих болести, несрећних случајева, тровања и повреда међу дјецом и младима (анкете, посматрања, фокус групе, SWOT анализа...)	Дом здравља, Општина, НВО	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
2.	Формирање <i>базе података</i> о повређивању и смртности због несрећних случајева, масовним заразним, незаразним и полно преносивим болестима, повредама и тровањима међу младима, као и формирање базе података о дјечи и младима физички или ментално хендикепираној	Дом здравља, Општина	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
3.	Израда <i>оперативних планова и пројеката</i> за санирање поремећаја и превенцију проблема здравља на бази истраживања и анализе	Дом здравља	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
4.	Утврђивање и праћење раста, развоја, ухрањености, менталног здравља и насилничког понашања као и рано откривање поремећаја здравља почевши од првог разреда основне школе (обухватити најмање 95 % дјече школског узраста)	Дом здравља, Центар за социјални рад, Општина, образовне институције	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
<i>Стратешки циљ 1.2.:</i>		<b>Превенција и смањење алкохолизма, наркоманије и пушења међу младима</b>		
1.	Израдити <i>програм превенције и смањења алкохолизма и наркоманије међу младима</i> на бази реалних могућности и потреба заједнице	Центар за ментално здравље, Омладинске организације, Општина	2018	
			2019	
			2020	
2.	Промција превентивних активности у локалној заједници	Медији, носиоци активности путем едукативних промотивних материјала	2019	
			2020	
			2021	
			2022	
3.	<i>Периодично истраживање</i> учесталости конзумирања алкохола, дрога и цигарета међу малољетницима и младим (сваке 2 године)	ОСОП, омладинске организације	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
4.	Повећане контроле комуналне полиције и полиције на провођењу одлуке о забрани точења и продаје алкохола малољетницима	Комунална полиција, МУП	2018	
			2019	
			2020,21,22,	

Стратешки циљ 1.3.:		Унапређење репродуктивног здравља младих (смањење броја нежељених трудноца и абортуса)	
1.	Израдити програм унапријеђења репродуктивног здравља међу младим на бази реалних могућности и потреба заједнице	Дом здравља, НВО, Министарство здравља и социјалне заштите	2018
			2019
2.	Савјетовалишни рад са младима оба пола на хуманизацији односа и очувању и унапређењу репродуктивне способности	Центар за ментално здравље, образовне институције	2019
			2020
			2021
			2022

ОБЛАСТ:		ОБРАЗОВАЊЕ МЛАДИХ		
Број:	Активност	Носилац/Партнер	Вријеме провођења	Неопходна средства (КМ)
<b>1. Стратешки правац:</b>		<b>Унапређење квалитета формалног образовног система</b>		
Стратешки циљ 1.1.:		Професионална оријентација ученика завршних разреда основних И средњих школа		
1.	Формирање тимова за професионалну оријентацију	Образовне институције, Општина	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
2.	Подршка програмима професионалне оријентације завршних разреда основних и средњих школа	Образовне институције, савјети ученика, студентске организације, Општина	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
Стратешки циљ 1.2.:		Подршка стручном усавршавању кадрова		
1.	Подршка стручном усавршавању постојећих и будућих наставних кадрова - финансирање семинара, струковних студија и студијских путовања	Општина, Министарство просвјете и културе	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
2.	Финансијска помоћ за реализацију научних и истраживачких радова	Општина, Министарство просвјете и културе	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
Стратешки циљ 1.3.:		Јачање ваннаставних активности у основним и средњим школама		
1.	Афирмација школских секција и осталих облика ваннаставних активности и, обука за писање пројеката	Министарство просвјете и културе, образовне институције, Општина	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
<b>2. Стратешки правац:</b>		<b>Побољшање ученичког и студентског стандарда</b>		
Стратешки циљ 2.1.:		Стипендирање ученика и студената и студентски кредити		
1.	Издавање средстава за стипендирање изузетно талентованих ученика и студената	Општина, Скупштина Општине	2019	према
			2020	планираном
			2021,22	буджету

Стратешки циљ 2.2.:		Рационализација и јачање образовних капацитета		
1.	Успостављање тима за давање сугестија о рационализацији постојећих и потребама за отварањем нових школа	Начелник Општине, образовне институције	2019	
			2020	
			2021	
			2022	
2.	Анализа потреба привреде за стручним кадровима и успостављење партнерства свих <i>стакхолдера</i> заинтересованих за средњошколску и високообразовну уписну политику	Тим за давање сугестија о рационализацији постојећих и потребама за отварањем нових школа, образовне институције, привредни субјекти		
			2019	
			2020	
<b>3. Стратешки правац:</b>		<b>Развој система неформалног образовања</b>		
<i>Стратешки циљ 3.1.:</i>		<b>Унапређење квалитета неформалног образовања</b>		
1.	Формирање стручног тима за анализу стања и приједлог мјера за унапређење неформалног образовања	Општина, Републички педагошки завод, Министарство просвјете и културе	2019	
			2020	
			2021	
			2022	
2.	Успостављање прецизних критеријума сертификација организација које проводе програме неформалног образовања	Тим за анализу стања и приједлог мјера за унапређење неформалног образовања		
			2020	
			2021	
3.	Финансијска подршка програмима неформалног образовања по усвојеним критеријима	Општина		
			2020	
			2021	
			2022	
<i>Стратешки циљ 3.2.:</i>		<b>Подстицање обављања стручне праксе</b>		
1.	Медијска промоција значаја пружања стручне праксе студентима и ђацима за фирме и послодавце	омладинске организације, образовне институције	2019	
			2020	
			2021	

ОБЛАСТ:		СЛОБОДНО ВРИЈЕМЕ, КУЛТУРА И СПОРТ		
Број:	Активност	Носилац/Партнер	Вријеме провођења	Неопходна средства (КМ)
<b>1. Стратешки правац:</b>		Организовано и ефикасно кориштење слободног времена младих		
<i>Стратешки циљ 1.1.:</i>		Обезбјеђење услова и могућности за ефикасно кориштење слободног времена младих		
1.	Подржати рад секција омладинских организација и омладинских клубова који промовишу ефикасно трошење слободног времена	Општина, Министарство за породицу омладину и спорт	2018	20.000
			2019	20.000
			2020	20.000
			2021	20.000
			2022	20.000
2.	Отворити те подржати рад и активности омладинских клубова у руралним насељима	Општина, Министарство за породицу омладину и спорт, Министарство просвјете и културе, омладинске организације из руралних насеља	2018	5.000
			2019	5.000
			2020	5.000
			2021	5.000
			2022	5.000
<b>2. Стратешки правац:</b>		Афирмација културног живота младих (КУЛТУРА)		
<i>Стратешки циљ 2.1.:</i>		Институционална подршка развоју културе и јачање капацитета омладинске културне продукције		
1.	Подршка стварању мреже организација младих који се баве културом (локални, регионални и међудржавни ниво)	Општина, омладинске организације,	2018	2.000
			2019	2.000
			2020	2.000
			2021	2.000
			2022	2.000
2.	Подршка центрима за груписање умјетника (атеље, вјежбаонице, умјетничке радионице, мале театар сцене), кроз додјељивање слободних простора у власништву општине.	Скупштина Општине, удружења младих умјетника	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
<i>Стратешки циљ 2.2.:</i>		Увођење омладинских културних и спортских манифестација у листу годишњих културних манифестација Општине Фоча		
1.	Анализа потреба и процјена могућности	Општина	2018	
			2019	
2.	Дефинисање и уврштавање омладинских културних, и спортских манифестација у листу годишњих културних манифестација Општине Фоча	Скупштина Општине, Комисија за младе,	2019	
			2020	
			2021	
			2022	
3.	Оснивање организационих одбора омладинских манифестација	Начелник Општине	2018	
			2019	
			2020	

4.	Реализација омладинских, културних манифестација	омладинске организације, Општина	2018	20.000
			2019	20.000
			2020	20.000
			2021	20.000
			2022	20.000
<b>3. Стратешки правац:</b>		<b>Промоција спорта међу младима (СПОРТ)</b>		
<i>Стратешки циљ 3.1.:</i>		<b>Подршка и популаризација спорта на општинском нивоу</b>		
1.	Расписати конкурсе за додјелу финансијских средстава за манифестације које промовишу спорт међу младима и финансијски их подржати...	Општина	2018	5.000
			2019	5.000
			2020	5.000
			2021	5.000
			2022	5.000
2.	Информисати младе путем медија о значају бављења спортом	спортски клубови и организације, медији, омладинске организације, образовне институције	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
3.	Подршка пројектима едукативног карактера за професионалце у спорту (семинари, гостујући професори..)	Општина, Министарство за породицу омладину и спорт	2018-2022	20.000
<i>Стратешки циљ 3.2.:</i>		<b>Јачање спортских капацитета и инфраструктуре</b>		
1.	Реконструисати или изградити спортско-рекреативне терене у приградским и руралним насељима (бетонски терени за мали фудбал, одбојку и кошарку са пратећом опремом...)	Општина, Министарство за породицу омладину и спорт	2018	10.000
			2019	10.000
			2020	10.000
			2021	10.000
			2022	10.000
2.	Обновити и одржавати постојеће спортске терене у урбаном дијелу града, размотрити могућност изградње бициклистичке стазе	Општина, Министарство за породицу омладину и спорт	2018	10.000
			2019	10.000
			2020	10.000
			2021	10.000
2022			10.000	
<i>Стратешки циљ 3.3.:</i>		<b>Подршка развоју спорта у образовним институцијама</b>		
1.	Популаризација спорта кроз организацију спортских такмичења у школама	Општина, Министарство за породицу омладину и спорт, Министарство просвете и културе	2018	2000
			2019	2000
			2020	2000
			2021	2000
			2022	2000
2.	Преознавање и подршка развоју спортских талената	Образовне институције, Општина, Министарство за породицу, омладину и спорт	2018	5000
			2019	5000
			2020	5000
			2021	5000
2022			5000	
<b>УКУПНО</b>				<b>415.000</b>

ОБЛАСТ:		ПАРТИЦИПАЦИЈА МЛАДИХ У ДРУШТВУ, ОМЛАДИНСКИ РАД И МОБИЛНОСТ		
Број:	Активност	Носилац/Партнер	Вријеме провођења	Неопходна средства (КМ)
<b>1. Стратешки правац:</b>		Јачање капацитета омладинског сектора		
<i>Стратешки циљ 1.3. :</i>		Обезбјеђивање просторија за омладинско дјеловање		
1.	Испитати потребе омладинских организација за врстом и величином простора (канцеларија, сала, клуб, атеље...)	Општина,	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
2.	Извршити ревизију додјељених општинских простора и оне просторе који се не користе у складу са рјешењем додијелити на основу реланих потреба и стварних активности омладинским организацијама	Општина,	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
3.	Донијети одлуку којом се у просторијама мјесних заједница младима уступају просторије које су некад служиле за омладинске активности	Општина	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
2.	Иницирање повећања буџета за младе за	Комисија за младе, Омладинске организације	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
<b>3. Стратешки правац:</b>		Партиципација младих у политичком животу		
<i>Стратешки циљ 3.1. :</i>		Учешће у одборима и повећање броја младих на изборним листама политичких партија		
1.	Кампања којом се подстичу политичке партије да својим унутрашњим актима предвиде најмање 30% позиционирања младих на изборним листама	Подмлаци политичких партија, омладинске организације, Општина	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
<b>4. Стратешки правац:</b>		Млади са посебним потребама		
<i>Стратешки циљ 4.1. :</i>		Укључивање младих са посебним потребама у друштвени живот		
1.	Отклањање архитектонских баријера при спортским објектима, културним и образовним институцијама	Одјељење за просторно уређење, НВО	2018	10.000
			2019	10.000
			2020	10.000
			2021	10.000
			2022	10.000
2.	Кампања за промоцију олакшица за предузетнике који запошљавају младе са посебним потребама	Општина, НВО, медији		



<b>5. Стратешки правац:</b>		<b>Мобилност младих</b>		
<i>Стратешки циљ 5.1. :</i>		<b>Већа међународна и међуградска мобилност младх</b>		
1.	Подржати програме и пројекте међународне размјене студената и волонтера	Општина, омладинске организације	2018	5.000
			2019	5.000
			2020	5.000
			2021	5.000
			2022	5.000
2.	Подржати програме волонтерских и извиђачких кампова	Општина, омладинске организације	2018	5.000
			2019	5.000
			2020	5.000
			2021	5.000
			2022	5.000
3.	Укључити младе у процес сарадње са градовима побратимима општине Фоча	Општина	2018	
			2019	
			2020	
			2021	
			2022	
<b>6. Стратешки правац:</b>		<b>Омладински рад</b>		
<i>Стратешки циљ 6.1. :</i>		<b>Промоција и разбијање предрасуда о омладинском раду</b>		
1.	Стално промовисање вриједности и потреба за омладинским радом (јавне трибине, радионице, брошуре, флајери)	Општина, Министарство за породицу, омладину и спорт, омладинске организације,	2018	5.000
			2019	5.000
			2020	5.000
			2021	5.000
			2022	5.000
<b>УКУПНО</b>				<b>125.000</b>

За велики дио активности предвиђених у овом акционом плану нису потребна средства, већ само ангажовање одређених институција и организација уз системски и координисан приступ проблему који је потребно ријешити.

Износи средстава за активности које се финансирају су приближно одређени јер се односе на период од пет година, извори средстава за активности могу бити министарства, општина Фоча, разне организације које финансирају овакве активности кроз пројекте и НВО.

## ПРЕПОРУКЕ ЛОКАЛНИМ ВЛАСТИМА

- Поред буџета за омладинске организације потребно је да постоје јасне процедуре за додјелу средстава, односно јавни конкурси којима је регулисано под којим условима неко може бити корисник средстава из буџета за омладинске организације.
- Загарантовано финансирање догађаја за младе које су организовале омладинске организације а који имају вишегодишњи континуитет (спортски турнири и сл.)
- Рјешавање питања просторија за омладинске организације. Поред законске обавезе да организацијама уписаним у регистар омладинских организација Министарства породице, омладине и спорта РС обезбједе адекватан простор за рад, општина Фоча тиме би повећала капацитете ових организација а самим тим и побољшала услове за рад са младима.

Препоруке локалним властима за омладинске организације дали:

Омладински покрет Фоча – Младен Мандић  
Асоцијација младих Фоча – Александар Видојевић

### ***Библиографија***

Омладинска политика Републике Српске 2016-2020.

Изградња омладинске политике - Свјетска банка,

Европска повеља о учешћу младих у животу на локалном и регионалном нивоу (дорађена верзија) - Савјет Европе

Бијела књига политика према младима – ЕУ, 2001.

Свјетски програм акције за младе – УН

Водич за младе за евалуацију државних политика према младима – УН

Млади у БиХ – УН

Анализа о вези тржишта рада и образовања – ЦЕПОС,

Локалне власти и млади (приручник о развоју локалне политике према младима ) – ОИА, 2006.г

Истраживање о статусу младих – ЦИВИТАС